

رسالة محمد

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و
نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه
متعلق به دانشگاه رازی است.

دانشکده: علوم اجتماعی
گروه: علوم سیاسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته ی علوم سیاسی گرایش علوم سیاسی

عنوان پایان نامه
بررسی نقش شورای امنیت در موضوع هسته ای جمهوری
اسلامی ایران

استاد راهنما:
دکتر محمد ابوالفتحي

استاد مشاور:
دکتر سید شمس الدین صادقي

نگارش:
هدایت خبیری

مرداد ماه ۱۳۹۱

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر، مدیون راهنمایی و مشاوره اساتید محترم و همکاری انسانهای بزرگوار است در این مرحله علمی جا دارد از زحمات صمیمانه اساتید محترم تشکر نمایم

تشکر می کنم از تمامی اساتید عزیزم چه در مقطع لیسانس و چه در مقطع ارشد.

جناب آقای دکتر ابوالفتحی که دلسوزانه برای ارتقاء سطح علمی ما در کلاس و در سایر اوقات خارج از ساعات کلاس با راهنماییهای خود چراغ روشنائی علم را روشن نموده و ما را در وادی سرگردانیها و کج فهمی های ناشی از بیراهه های علمی راهنمایی و هدایت نموده ما را به صراط مستقیم رهنمون نمودی. همچنین از اساتید محترم آقایان صادقی، احمدیان ، علیپوریانی، خامه ای و دانش نیا که با جدیت تمام در راستای ارتقای سطح علمی دانشجویان عزیز زحمت می کشند و از هیچ کمکی فرو گذار نیستند . همچنین از کلیه کارکنان دانشگاه که مرا مورد لطف قرار دادند بی نهایت سپاسگذارم .

تقدیم به

این رساله را تقدیم می‌کنم به همسرم که دلسوزانه هنگامی پشتیبانی نمود که ناامیدی تمام وجودم را فرا گرفته بود. محبت هایش در آن شرایط باعث دلگرمی شد و امید زندگی را به من و فرزندانم عطا نمود. با توسل به حق در راه ادامه تحصیل گام برداشتم. انشاالله که فرزندانم نیز بتوانند کمی از مشکلات من و مادرشان را دیده باشند و در مقابل بی‌مهری‌های زمانه سعه صدر پیشه کنند و درامواج و تلاطم زمانه با کسب علم حداقل برای خود مفید باشند و آرزوهای مرا با تلاش خود تکمیل کنند.

چکیده

علت بروز و ظهور سازمانهای بین المللی این است که خلاء ناشی از عناصر نهادین جامعه جهانی (قدرت مرکزی) پر گردد و بی کفایتی دولتها در رفع نیازهای جدید جامع بین المللی جبران شود. در صورتیکه هدف اصلی و اولیه روابط بین الملل تامین و تضمین صلح و همزیستی مسالمت آمیز باشد. این شورای امنیت است که در قالب سازمان ملل متحد چنین رسالتی را به عنوان وظیفه و مسئولیت اصلی تعقیب می کند و مسئولیت خطیر حفظ صلح و امنیت بین المللی را به عهده دارد، این شورا اقدام به صدور قطعنامه های ۱۶۹۶، ۱۸۳۵، ۱۸۰۳، ۱۷۴۷، ۱۷۳۷ و ۱۹۲۹ بر علیه برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران نموده است و خواهان الزام ایران به تعلیق کامل فعالیتهای هسته ای تصویب پروتکل الحاقی و اجرای فوری آن می باشد. این امر نه تنها تخلف از اصل رضایی بودن معاهدات است بلکه نقض چندین قاعده حقوق بین الملل از جمله عدم تهدید توسل به زور، اصل احترام به حاکمیت و استقلال سیاسی کشورها و اصل برابری کشورها می باشد. باتوجه به این مهم این پژوهش با بهره گیری از چارچوب نظری نئورئالیسم در پی بررسی تاثیر، نقش قدرت های هژمون بر تصمیمات شورای امنیت در مساله هسته ای جمهوری اسلامی ایران از این منظر می باشد. چنین به نظر می رسد که شورای امنیت، تحت تاثیر قدرت های هژمون بصورت جانبدارانه و غیر حقوقی در برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران مداخله نموده است.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول : طرح تحقیق

۲	۱-۱ بیان مساله.....
۳	۲-۱ اهمیت موضوع.....
۴	۳-۱ اهداف پژوهش.....
۴	۴-۱ سوابق و ادبیات موضوع.....
۵	۵-۱ فرضیه های پژوهش.....
۵	۶-۱ تعریف متغیرها.....
۶	۷-۱ روش گرد آوری اطلاعات.....
۷	۸-۱ ابزارهای تجزیه و تحلیل.....
۷	۹-۱ مشکلات و موانع.....
۷	۱۰-۱ سازماندهی تحقیق.....

فصل دوم : چارچوب تحقیق

۱۰	۱-۲ رئالیسم.....
۱۱	۱-۱-۲ رئالیسم و همکاری بین المللی.....
۱۲	۲-۱-۲ رئالیسم کلاسیک و انرژی هسته ای.....
۱۳	۲-۲ نئورئالیسم.....
۱۴	۱-۲-۲ نئو رئالیسم و جهانی شدن از نظر کنت والتز.....
۱۵	۲-۲-۲ مفروضات رئالیسم ساختاری.....
۱۶	۳-۲-۲ نئورئالیسم و همکاری بین المللی.....
۱۷	۴-۲-۲ نئورئالیسم و پیامدهای آنارشیسم بودن نظام بین الملل.....
۱۷	۵-۲-۲ نئورئالیسم و سود نسبی.....
۱۸	۶-۲-۲ سود ناشی از همکاری های بین المللی از نظر والتز.....
۱۹	۷-۲-۲ مطالعات امنیتی و نئورئالیسم.....
۲۰	۸-۲-۲ نئورئالیسم و ساختار نظام بین الملل.....
۲۰	۹-۲-۲ نئورئالیسم و برنامه هسته ای.....
۲۱	۱۰-۲-۲ نئورئالیسم و پیامدهای مثبت سلاح های هسته ای.....
۲۲	۱۱-۲-۲ دلایل روی آوری دولتها به سلاح های هسته ای از نظر والتز.....
۲۲	۱۲-۲-۲ تبیین برنامه هسته ای ج.ا.ایران از منظر رویکرد نئورئالیستی.....
۲۳	۱۳-۲-۲ نئو رئالیسم و تهدیدات ناشی از هسته ای شدن ایران.....
۲۳	نتیجه گیری.....

فصل سوم : برنامه هسته ای ایران قبل و بعد از انقلاب اسلامی

- ۱-۳ برنامه هسته ای ایران قبل انقلاب اسلامی ۲۶
- ۲-۳ موافقت نامه های هسته ای ایران و سایر دول قبل از انقلاب اسلامی ۲۸
- ۱-۲-۳ متن برخی موافقت نامه های هسته ای ایران و سایر دول قبل از انقلاب ۲۹
- ۳-۳ نوع حاکمیت و رفتار سیاسی در ادوار مختلف انقلاب اسلامی ۳۲
- ۴-۳ تاریخچه فعالیت های هسته ای انقلاب اسلامی ایران ۳۳
- ۵-۳ موافقت نامه های هسته ای جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها ۳۳
- ۶-۳ حادثه ۱۱ سپتامبر و برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران ۳۵
- ۷-۳ اهداف هسته ای جمهوری اسلامی ایران ۳۷
- ۸-۳ مدیریت بحران در جمهوری اسلامی ایران ۳۷
- ۱-۸-۳ فرازی از بیانات مقام معظم رهبری در رابطه با انرژی هسته ای ۳۷
- ۲-۸-۳ بیاناتی از ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران در رابطه با انرژی هسته ای ۳۸
- ۳-۸-۳ موضع مجلس شورای اسلامی در رابطه با برنامه هسته ۳۹
- ۹-۳ فضای حاکم بر موضوع هسته ای ایران بعد از اعلام تولید چرخه سوخت هسته ای ۴۰
- ۱۰-۳ مهم ترین انگاره ها و پیش فرض غربیها در موضوع هسته ای ج . ا . ایران ۴۱
- ۱۱-۳ واکنش ج . ا . ایران به پیش فرض های غرب ۴۳
- ۱۲-۳ دیپلماسی هسته ای ایران برای برون رفت از بحران هسته ای ۴۵
- نتیجه گیری ۴۶

فصل چهارم نقش نظام هژمون در برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران

- ۱-۴ ساختار آژانس انرژی اتمی شامل ۵۰
- ۱-۴-۱ مقاصد و وظایف آژانس ۵۱
- ۱-۴-۲ ماده ۴ (ان، پی، تی) ۵۱
- ۲-۴ سازمان های بین المللی ۵۴
- ۳-۴ حادثه ۱۱ سپتامبر و عکس العمل غربیها به برنامه هسته ای ج . ا . ایران ۵۵
- ۴-۴ نقش نظام هژمون در قالب گروه ۵+۱ در برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ۵۵
- ۵-۴ اظهارات مقامات کشورهای غربی ۶۰
- ۶-۴ بیانیه مورخ ۲۹ مارس ۲۰۰۶ شورای امنیت ۶۱
- ۷-۴ بیانیه ۲۱ مه ۲۰۰۶ وزیر امور خارجه ایالات متحده آمریکا ۶۲
- ۸-۴ بیانیه شورای عالی امنیت ملی ج . ا . ایران ۲۰ ژوئیه ۲۰۰۶ ۶۳
- ۹-۴ بیانیه های مشترک جنبش عدم تعهد ۶۳
- ۱۰-۴ بیانیه پاریس ۱۲ ژوئیه ۲۰۰۶ ۶۳
- ۱۱-۴ بیانیه سران گروه ۸ مورخ ۱۶ ژوئیه ۲۰۰۶ در سن پترزبورگ ۶۴
- ۱۲-۴ بیانیه های میان ایران و سه کشور اروپایی ۶۴
- نتیجه گیری ۶۴

فصل پنجم : شورای امنیت و برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران

۶۷ ۱-۵ تاریخچه شورای امنیت
۶۸ ۲-۵ ساز کار مداخلات شورای امنیت
۶۸ ۱-۲-۵ ترکیب شورای امنیت
۷۰ ۲-۲-۵ نحوه رای گیری در شورای امنیت
۷۰ ۳-۵ آغاز مداخلات شورای امنیت بر علیه برنامه هسته ای ج . ا . ایران
۷۱ الف : دوران ریاست جمهوری جناب قای سید محمدخاتمی
۷۲ ب : دوران ریاست جمهوری آقای محمود احمدی نژاد
۷۳ ۴-۵ بررسی قطعنامه های شورای امنیت علیه برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران
۷۳ ۱-۴-۵ تحلیل قطعنامه ۱۹۶۹ شورای امنیت علیه برنامه هسته ای صلح آمیز ایران
۷۶ ۲-۴-۵ تحلیل قطعنامه ۱۷۴۷ (۲۰۰۶)
۸۴ ۳-۴-۵ تحلیل قطعنامه ۱۷۳۷ (۲۴ مارس ۲۰۰۷)
۸۹ ۴-۴-۵ تحلیل قطعنامه ۱۸۰۳ شورای امنیت (۲۰۰۸)
۹۰ ۵-۴-۵ تحلیل قطعنامه ۱۸۳۵ شورای امنیت (۲۷ سپتامبر ۲۰۰۸)
۹۰ ۶-۴-۵ تحلیل قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت علیه ایران
۱۰۲ نتیجه گیری

فصل ششم : نتیجه گیری

۱۰۵ نتیجه گیری
۱۱۳ منابع

فصل اول

طرح تحقيق

۱-۱- بیان مساله

با اینکه تردیدی نیست هر سازمان بین المللی در وهله نخست منادی اراده مشترک کشورهای است و همه دولتهای عضو از حقوق برابر برخوردارند، اما در عمل همه نقشی را که لازم است ایفا کنند انجام نمی دهند نادانسته و بصورت برابر در شکل گیری چنین اراده ای فعال نیستند. علت بروز و ظهور سازمانهای بین المللی این است که خلاء ناشی از فقدان عناصر نهادین جامعه جهانی (قدرت مرکزی) پر گردد و بی کفایتی دولتها در رفع نیازهای جدید جامعه بین المللی جبران شود امروزه سازمانهای بین المللی در جنبه های مختلف روابط بین الملل دارای اشتغالات و فعالیتهای گسترده ای می باشند، این سازمانها در عرصه های مختلف زندگی بشری وارد شده، حل بسیاری از مسائل و معضلات جهانی از این طریق میسر شده است. سازمانهای بین المللی محصول اراده دولتها بوده، برای تحقق اهداف مشترکی بنا نهاده شده اند، در کنار دولتها جزء تابعان فعال حقوق بین الملل محسوب می شوند و نقش مهمی را در توسعه و تحول حقوق بین الملل ایفا می کنند. بر خلاف دولتها که از صلاحیت عام برخوردارند سازمانهای بین المللی تابع اصل تخصصی بودن می باشند و اختیارات آنها در حدودی است که به طور صریح یا ضمنی از طرف دولتها به آنها اعطا شده است، علی رغم نقش مثبت این سازمانها در توسعه قواعد بین المللی، همواره این امکان وجود دارد که آنها از مسیر اصلی خود منحرف شده و موازین بین المللی را نادیده بگیرند. با این حال، این سازمانها باز از دولتهای مستقلی ترکیب یافته اند که در قلمرو امور مختلف اجتماعی، سخنگوی منافع مستقل کشورهای خویش هستند و به این اعتبار برای اراده روابط بین الملل در عرصه محدود این سازمانها همچنان از صلاحیت های بس گسترده برخوردارند (ساعد، ۱۳۸۷: ۸۸). در صورتیکه هدف اصلی و اولیه روابط بین الملل تامین و تضمین صلح و همزیستی مسالمت آمیز باشد. این شورای امنیت است که در قالب سازمان ملل متحد چنین رسالتی را به عنوان وظیفه و مسئولیت اصلی تعقیب می کند، اما ترسیم چارچوب دقیق این مسئولیت و در نتیجه اقتدارات شورا، به سادگی میسر نیست، بلکه مسئولیت اصلی شورای امنیت، به فهم مشترک و پذیرش عمومی در خصوص موارد تهدید و نقض صلح و ضرورت اقدام ملل متحد بستگی دارد (ساعد، ۱۳۸۶: ۱۰۲). در واقع آنچه که از ابتدای تاسیس سازمان بین المللی در قالب شورای امنیت مورد پیش بینی قرار گرفت عبارت بود از یک ارگان اجرایی کوچک با عملکرد مداوم که قادر باشد به هنگامی که صلح و امنیت بین المللی مورد تهدید قرار گرفت اقدام به اتخاذ تصمیماتی سریع و موثر نموده، مکانیزم اجبار کننده پیش بینی شده در فصل هفتم منشور را بکار اندازد. منشور ملل متحد در موارد مختلف به شرح زیر وظایف شورای امنیت را تعیین کرده است. فصل پنجم (مواد ۲۳ تا ۳۳) فصل ششم (مواد ۳۳ تا ۳۸) فصل هفتم (مواد ۳۹ تا ۵۱) مواد (۵۲ تا ۵۴) فصل دوازدهم (مواد ۸۴ تا ۸۳۷۶) برخی دیگر از مقررات منشور مواد (۱-۲-۳-۴-۶-۷-۸-۱۰-۱۲-۱۵-۱۸-۲۰-۳۵-۴۱-۶۵-۶۹-۹۳-۹۴-۹۶-۱۰۹) اساسنامه دیوان بین المللی دادگستری در ارتباط با شورای

امنیت است (غفوری، ۱۳۸۶: ۱۲۹)؛ (قاسمی، ۱۳۸۴: ۱۶۶)؛ (موسی زاده، ۱۳۸۴: ۹۹). شورای امنیت، متعاقباً مبادرت به صدور قطعنامه های ۱۶۹۶ (۳۱ جولای ۲۰۰۶)، ۱۷۳۷ (۲۳ دسامبر ۲۰۰۶ برابر با ۲ دی ۱۳۸۵) ۱۷۴۷ (۲۴ مارس ۲۰۰۷ برابر با ۴ فروردین ۱۳۸۶)، ۱۸۰۳ (۳ مارس ۲۰۰۸ برابر با ۱۳ اسفند ۱۳۸۶) تحت ماده ۴۱ فصل هفتم منشور ملل متحد به منظور وضع تحریم هایی علیه دولت ملت ایران و همچنین قطعنامه (۱۸۳۵) نمود. این شورا ایران را ملزم به تعلیق کامل فعالیتهای هسته ای تصویب پروتکل الحاقی و اجرای فوری آن نموده و تبدیل به مقری برای صدور قطعنامه های پیاپی و تهدید ایران گردیده است. این امر نه تنها تخلف از اصل رضایی بودن معاهدات می باشد بلکه نقض چندین قاعده حقوق بین الملل از جمله عدم تهدید توسل به زور، اصل احترام به حاکمیت و استقلال سیاسی کشورها و اصل برابری کشورها می باشد. جامعه بین الملل امروزه شاهد است که شورای امنیت جهت اتخاذ اقدامی غیر قانونی علیه جمهوری اسلامی ایران مورد سوءاستفاده قرار گرفته ملتی که صرفاً خواهان حقوق قانونی و لاینفک خود طبق معاهدات بین المللی می باشد. در قبل از انقلاب اسلامی دول اروپایی و آمریکا سعی در تشویق ایران جهت روی آوردی به سمت و سوی انرژی هسته ای داشته و در رقابت با یکدیگر به منظور جلب نظر ایران امتیازات ویژه ای را پیشنهاد می کردند، ولی امروزه شاهد چنگ و دندان نشان دادن همین کشورها ی مشوق ایران در برابر ج.ا. ایران هستیم دلیل این امر اینست که دارندگان سلاح های هسته ای و کشورهایی که انحصار سوخت و تکنولوژی هسته ای دارند نمی خواهند کشوری مستقل و خارج از حلقه دوستان و متحدان آنان وارد باشگاه هسته ای اشان شود. با پیروزی انقلاب اسلامی و اعلام استقلال و ظنین شعار نه شرقی نه غربی جمهوری اسلامی، این کشور مورد بی مهری بلوک غرب و از جمله مشوقین هسته ای خود قرار گرفت باتوجه به این مهم این رساله در پی بررسی تاثیر، نقش قدرت های هژمون بر تصمیمات شورای امنیت در مساله هسته ای جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه نئورئالیستی می باشد. سوال اصلی این است که نقش شورای امنیت در برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران چیست؟

۱-۲ اهمیت موضوع:

در خصوص اهمیت، ارزش و کاربرد نتایج پایان نامه باید اشاره نمود که اهمیت تجزیه و تحلیل در پی نشان دادن نقش قدرت های هژمون بر تصمیمات، شورای امنیت و آثار آن بر راهبرد برنامه هسته ای حقوق قانونی جمهوری اسلامی ایران می باشد و کاربرد آن، کمک به تصمیم گیری و عدم اعتماد به تعهدات و قراردادهای بین المللی در راستای کسب، حفظ و افزایش منافع است.

۱-۳ اهداف پژوهش:

هدف این پایان نامه تبیین نقش شورای امنیت و تصمیمات مداخله جویانه و غیر حقوقی این شورا در برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران می باشد.

۱-۴) سوابق و ادبیات موضوع:

تا کنون آثار قابل ملاحظه ای از نویسندگان و متفکران با رهیافت های گوناگون در تبیین برنامه هسته ای جمهوری اسلامی و حقوق هسته ای به رشته تحریر در آمده است. در مطالعات و تحقیقات صورت گرفته در خصوص پیشینه موضوع می توان به دستاورد آقای قهرمانپور به عنوان رویکرد قدرت های بزرگ به موضوع هسته ای ایران، اشاره نمود در این کتاب به موضع گیری قدرت های بزرگ در قالب برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران اشاره شده است، به نقش شورای امنیت و تحلیل نقش شورای امنیت اشاره ای نشده است، پرسش اصلی این کتاب این است که رفتار قدرت های بزرگ در قبال فعالیتهای هسته ای ج.ا. ایران در چارچوب کدام نظریه قابل درک و تحلیل است. فرضیه و پاسخ مورد نظر کتاب در پاسخ به پرسش آن نیز این است که مخالفت مشترک قدرت های بزرگ به داشتن چرخه سوخت هسته ای ج.ا. ایران در قالب نظریه هایی بغیرازرنالیسم بهره گرفته است. نتیجه، استفاده صلح آمیز از فناوری هسته ای را حق مسلم کشورها دانسته است (قهرمانپور، ۱۳۸۴). همچنین آقای ساعد در کتاب حقوق بین الملل و نظام عدم گسترش سلاحهای هسته ای که به منع گسترش سلاحهای هسته ای به دیدگاه های حقوقی استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای و منع استفاده سلاح اشاره نموده است، نتیجه آن استفاده ی صلح آمیز از انرژی هسته ای برای کشورها بلامانع و حق آنهاست (ساعد، ۱۳۸۴). این اثر نیز به نقش شورای امنیت و رویکرد نئو رئالیستی اشاره ای نموده است یا آقای غریب آبادی در کتاب آشنایی با معاهده منع گسترش سلاحهای هسته ای و پروتکل الحاقی به منع تکثیر سلاح های هسته ای اشاره گردیده نموده است و استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای را حق مسلم کشورها دانسته است (غریب آبادی، ۱۳۸۳). ولی اشاره ای به نقش شورای امنیت و رویکرد نئورئالیستی نداشته است از جمله پژوهشهای دیگر می توان به آن اشاره نمود اثر آقای موسی زاده است تحت عنوان سازمانهای بین المللی در بیشتر موارد به نقش شورای امنیت به عنوان بازوی اجرائی سازمان ملل متحد اشاره گردیده است، که فلسفه وجودی شورای امنیت طبق ماده ۲۴ تا ۲۶ منشور، حفظ صلح و امنیت بین المللی است همچنین بصورتی گذرا به نقش آژانس انرژی اتمی و وظایف آن اشاره نموده است (موسی زاده، ۱۳۸۴). یا می توان به نظرات آنتونی کوردسمن در اثر آقای غریب آبادی اشاره کرد در این اثر به تلاش ایران برای هسته ای شدن اشاره نموده است. آنتونی کوردسمن تحلیلگر مطالعات بین المللی استراتژیک آمریکا در مورد تلاش ایران برای هسته ای شدن دلایلی ارائه می دهد که در آن می توان رد پای نگرش نئورئالیستی را مشاهده نمود. الف: موقعیت استراتژیک ایران برای نفوذ در شورهای منطقه ب: غرور

ملی ج: میراث عراق د: تلاش برای هسته ای شدن ذ: بی ثباتی در منطقه خلیج فارس و ضعف ایران در برابر سلاح های متعارف ر: ایجاد باز دارندگی در برابر آمریکا و منصرف کردن آن از تغییر نظام سیاسی در ایران از طریق حمله نظامی ز: بازدارندگی در مقابل اسرائیل س: قرار گرفتن در میان دولت های هسته ای ش: تجربه کشورهای دیگر در ایجاد باز دارندگی. ع: درس گرفتن از منازعات اخیر منطقه ف: تلاش ایران برای بهره برداری از حرکت های افراطی شیعی در منطقه (غریب آبادی ۱۳۸۶: ۴۵). در اغلب این موارد نوعی پیامدها ی هسته ای شدن ایران در منطقه مورد توجه قرار گرفته است و به نکته اصلی والتز اشاره ای نشده است که هسته ای شدن ایران الزاماً تهدیدی برای امنیت بین المللی نیست و تاکید بر پیامدهای منطقه ای به این خاطر است که ابعاد هسته ای شدن ایران در سطح بین المللی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. یا و دیگر مجموعه پژوهش هایی که کما بیش به حق استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای و منع تکثیر سلاح های هسته ای اشاره نموده اند. اما این رساله با توجه به اینکه موضوع هسته ای در دستور کار شورای امنیت است و شورای امنیت نیز بصورت پیاپی اقدام بصدور قطعنامه علیه جمهوری اسلامی می نماید این موضوع را از دیدگاه نئورئالیستی مورد بحث و بررسی قرار می دهد.

۱-۵ فرضیه ی پژوهش

شورای امنیت تحت تاثیر قدرت های هژمون بصورت جانبدارانه و غیر حقوقی در مساله هسته ای جمهوری اسلامی ایران دخالت نموده است.

۱-۶ تعریف متغیرها

اتم، پادمان، رآکتور، شورای امنیت، برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران آژانس انرژی اتمی بین المللی. **اتم:** واژه اتم را حدود ۲۵۰۰ سال قبل فیلسوف یونانی به نام دموکریطوس ابداع کرد. او اولین کسی بود که اظهار داشت همه مواد فیزیکی می توانند به ذرات بسیار کوچکی شکسته شوند که خود قابل تقسیم نیستند و این ذرات را اتم نامید (غریب آبادی، ۱۳۸۶: ۵).

انرژی هسته ای: انرژی هسته ای نوعی انرژی است که در درون هسته اتم تشکیل شده که خود ترکیبی از پروتون و نوترون بوده و الکترون ها به دور آن می چرخند، در واکنش ها به گذاره های هسته ای (ساعده، ۱۳۸۶: ۱۳۹).

پادمان: آیین نظارت آژانس بین المللی اتمی انرژی بر فعالیتهای هسته ای دولته در ادبیات خلع سلاح و کنترل تسلیحات به پادمان موسوم است (ساعده، ۱۳۸۶: ۸۴).

رآکتور: وسیله ای است برای تبدیل انرژی آزاد شده، در واکنش زنجیره ای شکاف هسته ای کنترل شده به انرژی حرارتی به کار می رود و انرژی حرارتی بعداً به الکتریسته تبدیل می شود (ساعده، ۱۳۸۴: ۱۳۵).

شورای امنیت: یکی از پنج رکن عمده سازمان ملل متحد و مهمترین رکن آن است که مسئولیت حفظ صلح و امنیت بین المللی، توصیه طرق مسالمت آمیز، حل اختلافات، توسل به قوه قهریه برای اعاده صلح و در صورت لزوم تاسیس ارکان فرعی برای انجام وظایف خود را بر عهده دارد (موسی زاده، ۱۳۸۴: ۹۹) (ضیایی بیگدلی، ۱۳۸۴: ۵۵۰)؛ (راسخی عزمی ثابت، ۱۳۷۶: ۲۰).

برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران: فعالیت های هسته ای صلح آمیز ایران در راستای رسیدن به انرژی هسته ای.

آژانس انرژی اتمی بین المللی^۱: در اکتبر ۱۹۵۶ هشتاد و یک کشور اساسنامه آژانس بین المللی انرژی اتمی را امضا کردند بدین امید که نگرانی و ترس ناشی از کار برد سلاح های هسته ای مهار شود و یک سازمان بین المللی بر فعالیت های هسته ای همه کشورها در سراسر جهان نظارت نماید و مهم تر از همه این که فواید ناشی از مهار انرژی هسته ای را برای رفاه و سعادت مردم جهان تحت مدیریت آژانس و با کمک بی دریغ کشورهای برخوردار از فناوری هسته ای و نیز دارندگان مواد هسته ای به کار افتاد، اندیشه تاسیس چنین موسسه ای را می توان در پیشنهاد تشکیل سازمان توسعه اتمی یافت که جان مایه طرح باروخ بود که توسط ایالات متحده آمریکا در ژوئن ۱۹۴۶ در جلسه افتتاحیه کمیسیون انرژی اتمی سازمان ملل متحد ارائه شد که در صدد ایجاد انحصاری جهانی در باره تمام فعالیتهای هسته ای صلح آمیز به عنوان تنها وسیله مطمئن جلوگیری از هرگونه انحرافی به سوی اهداف نظامی بود. (مولایی، ۱۳۸۳: ۶۵)؛ (ضیایی بیگدلی ۷: ۱۳۸۲)؛ (موسی زاده، ۲۳۹: ۱۳۸۴)؛ (امین زاده ۱۳۹۰: ۳۹)؛ (قاسمی، ۱۳۸۴: ۲۹۹)؛ (میرزائی ینگجه، ۱۳۷۳: ۷۷).

۱-۷ روش گردآوری اطلاعات

روش تحقیق در این رساله تحلیلی- توصیفی است، چون روش تحلیلی توصیفی به تشریح و توضیح وضع موجود می پردازد، به دلیل محدود بودن امکانات جهت کار میدانی از این روش استفاده می کنیم، در تحلیل فرضیه اصلی، سه سطح از یک پژوهش مد نظر بوده، در سطح اول منابع مرتبط با موضوع شامل کتب، مقالات مجلات، پایان نامه ها روزنامه ها و... گردآوری می شود و در سطح دوم مطالب گردآوری شده را طبقه بندی نموده و به روش فیش برداری مورد استفاه قرار داده ایم و در سطح سوم به تحلیل مطالب پرداخته تا به نتایج مورد نظر دست پیدا کنیم.

¹ Interntional Atomi Energy Aecy

۸-۱ ابزارهای تجزیه و تحلیل

سعی بر این است تا با استفاده از روش تحلیلی - توصیفی است و مقایسه داده ها - عملکردها - اسناد - قواعد حتی الامکان نسبت به بررسی داده های موجود در راستای آزمون و فرضیه اقدام گردد.

۹-۱ مشکلات و موانع

محدود بودن امکانات جهت کار میدانی، کمبود منابع، اسناد و مدارک هسته ای طبقه بندی شده قابل دسترسی وعدم امکان مصاحبه با دانشمندان علوم هسته ای از مشکلات و موانع بر سر راه این پژوهش بود.

۱۰-۱ سازماندهی تحقیق

فصل اول، به کلیات طرح مساله یعنی اهداف، اهمیت، سوابق، مسائل اصلی فرضیه، جمع آوری و ابزارهای تجزیه و تحلیل مشکلات و موانع پژوهش می پردازد. در فصل دوم به مبانی نظری تحقیق یعنی دیدگاه نئورئالیستها در خصوص برنامه های هسته ای، همکاری های بین المللی و برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران پرداخته می شود، فصل سوم تاریخچه فعالیتهای هسته ای ایران قبل و بعد از انقلاب اسلامی اشاره می شود، در فصل چهارم به نقش نظام هژمون و تاثیر آن بر شورای امنیت و روند پرونده هسته ای جمهوری اسلامی ایران پرداخته می شود فصل پنجم به نقش شورای امنیت و صدور قطعنامه ها بر علیه جمهوری اسلامی پرداخته می شود و فصل ششم نتیجه گیری که از کل این پژوهش بدست آمده است.

فصل دوم

چارچوب نظری: تحقیق

روش بررسی تحقیق در این پژوهش بهره گیری دیدگاه نئورئالیستی استفاده نموده ام چرا که این دیدگاه وجود سازمان های بین المللی را بر نمی تابد و آن را وسیله ای برای توجیه قدرت های بزرگ می داند، چون اعمال و فعالیت دولتها با توجه به اعمال زور و فشاری است که از طرف محیط رقابتی نظام بین المللی بر آنها وارد می شود، تعیین می گردد. به نظر می رسد که روند برنامه هسته ای جمهوری اسلامی ایران نیز بی تاثیر از این فشارهای محیط رقابتی نظام بین المللی نباشد. در واقع چنین بیان می گرد که ارتباط رئالیسم ساختار گرا با موضوع هسته ای ج.ا.ا در این است که ثبات هژمونیک رویکرد آنتی هژمون را نمی پذیرد این رویکرد اگر چه نسبت به دیدگاه رئالیستی بدبینی کمتری دارد، اما همچنان نگرستن به واقعیت و نیمه خالی لیوان را در دستور کار خود دارد لذا با توجه به سیاست آنتی هژمون ج.ا.ا طبیعی است که نظام هژمون علیرغم سیاست اعلامی ایران مبنی بر رویکرد صلح آمیز هسته ای و اذعان به محدودیت شرعی، نگاهی تهدید باور به برنامه هسته ای ج.ا. ایران داشته باشد، و کماکان نگرستن به نیمه خالی لیوان را در موضوع هسته ای ایرن در دستور کار خود قرار دهد. اگر چه نئورئالیسم یک نظریه رئالیستی است که بسیاری از مفروضه های رئالیسم کلاسیک مانند دولت محوری قدرت محوری، یک پارچه و عاقل بودن دولت ها را قبول دارد، اما استدلال می کند که علی رغم اعتقاد رئالیسم کلاسیک، ریشه جنگ و صلح در ساختار نظام بین الملل نهفته است، نه سرشت انسان و ماهیت کشورها. نئورئالیسم یا رئالیسم ساختاری همانگونه که از عنوانش پیداست در تحلیل مسایل بین المللی و از جمله موضوع هسته ای اولویت را به ساختار می دهد این نظریه ادعا می کند ماهیت آنارشیک ساختار نظام بین المللی یک عامل ثابت در تشویق دولتها به کسب سلاح و توانایی هسته ای می باشد، چون ماهیت نظام بین الملل از نظر ساختاری ثابت است لذا انگیزه دولتها برای هسته ای شدن هم تا حد زیادی ثابت می باشد هر چند متغیر توزیع قدرت در نظام بین الملل (دو یا چند قطبی بودن نظام بین الملل) می تواند انگیزه فوق را تشدید یا تضعیف کند. کشورهای غربی و ایالات متحده در برخورد با موضوع هسته ای ایران و دلیل به کارگیری تحریم ها ناشی از غلبه ذهنیت نئورئالیستی آنها می باشد که تصور می نمایند ج.ا. ایران در بلند مدت برای تامین امنیت خود بدنبال ساخت سلاح های هسته ای است لذا قدرت های بزرگ جامعه بین المللی و شورای امنیت باید به هر طریقی از این برنامه ج.ا. ایران جلوگیری بعمل آورند.

۲-۱ رئالیسم^۱

واقع گرایی به شکل کلاسیک آن در دیدگاه توسیدید^۲ مورخ یونانی و نویسنده تاریخ جنگ های پلوپونزی^۳ منعکس شده است. از نظریه پردازان این حوزه می توان به هابز^۴، ماکیاول^۵، ریمون آرون^۶، فردریک ماینک^۷ هانس جی موگنتا^۸، هنری کسینجر^۹، جرج کنان^{۱۰} اشاره کرد، که هر یک در عصر و دوره زمانی خاصی در قالب این نظریه مباحث خود را ارائه کرده اند (وحیدی، ۱۳۸۸: ۲۰)؛ (قهرمان پور، ۱۳۸۴: ۱۵).

این نظریه از اواخر دهه ۱۹۳۰ و اوایل دهه ۱۹۴۰ بعنوان یک رویکرد نظری در تجزیه و تحلیل سیاست بین الملل بکارگیری شده است رویکرد رئالیسم به روابط بین الملل را می توان در سه باور خلاصه کرد:

الف - واقع گرایان دولت را بازیگر اصلی سیاست بین الملل می دانند. ب- رفتار قدرت های بزرگ تحت تاثیر محیط بیرونی است و ساختار نظام بین الملل بخش اعظم سیاست خارجی دولت هاست. ج - دولت ها تنها تمایل به افزایش قدرت دارند جهت کسب قدرت در میان خود رقابت می کنند. رئالیست ها دولت را بازیگر اصلی سیاست بین المللی می دانند و سایر بازیگران را در چارچوب روابط میان دولت ها بازیابی می کنند، دولت ها در داخل، اعمال اقتدار و در سطح خارجی و محیط آنارشیک (فاقد اقتدار مرکزی) اقدام به همزیستی می کنند. در چنین فضایی دولتها به دنبال تامین امنیت و منافع خود می باشند، چرا که نظام وسیستم بین الملل را مبتنی بر اصل خودیاری فرض می کنند. تعقیب امنیت در نظام سیاسی بدون حکومت معنای ضروری بودن اصل خود یاری برای حفظ خویش تلقی می شود که درحقیقت پاسخی طبیعی نسبت به معمای امنیت به شمار می رود. از منظر رئالیستی میان حوزه داخلی و بین المللی تفاوت وجود دارد در عرصه داخلی از قانون، حاکمیت و سلسله مراتب سخن گفته می شود. ولی در عرصه بین المللی رئالیست ها قاعده به وجود آنارشی و عدم وجود حاکمیت، فقدان سلسله مراتب و نظم دستوری هستند. فقدان اقتدار مرکزی (آنارشی) از نظر رئالیست ها نظام بین الملل عاملی جهت همکاری و محدودیت تعاملات است. از این رو همزیستی مسالمت آمیز از طریق موازنه قوا حاصل می شود و تنها سطحی از همکاری محدود در تعاملات وجود دارد (قوام، ۱۳۸۴: ۷۹). موازنه قوا در دیدگاه رئالیستی جهت کسب هر چه بیشتر امنیت بوده است و باعث روند پیدایش معمای امنیتی^{۱۱} می گردد، که نقطه ناپیدا و خاموش نظریه رئالیست در حوزه امنیت بوده است، چرا که هر چه بازیگری (دولت) در جهت کسب امنیت خود دست به هر اقدامی بزند موجبات ناامنی

1. Realism

2. Tocidid

3. Machiavelli

4. A HistoryOf the Peloponnesian

5. Hobbes

6. Raymond Aron

7. Frederick meinecke

8. J. Morgenthau Hans's

9. Henry Kissinger

10. George Kenan

11. Security Dilemm

بازیگر (دولت) دیگر می شود و این احساس نا امنی در پی کسب امنیت به صورت دو طرفه عامل بروز معمای امنیتی است (وحیدی، ۱۳۸۸: ۲۰).

۲-۱-۱ رئالیسم و همکاری بین المللی

این نظریه که ریشه در اندیشه و فلسفه مورخان و فیلسوفان مغرب زمین، مانند توسیدید ماکیاولی و هابز دارد بعد از جنگ جهانی دوم به صورت منظم توسط «هانس مورگنتا» در حوزه روابط بین الملل ارائه شد. فلسفه بدبینانه ماکیاولی و هابز، انسان را موجودی شرور خودخواه و منفعت طلب تعریف می کرد که شرارت پرخاش گری، خودپرستی و خشونت را در ذات خود دارد. رئالیست ها نیز به همین نحو، انسان را بد ذات می دانستند که خشونت و منازعه در سرشت وی امری طبیعی و غریزی است (قوام، ۱۳۸۴: ۷۹). پس کشورها نیز همچون انسان ها مهم ترین دغدغه شان بقا و ادامه حیات است. کشورها حتی از افراد نیز بیشتر احساس ناامنی می کنند چون در نظامی قرار دارند که فاقد هرگونه مرجع و اقتدار مرکزی مشروع است که از به کارگیری زور و خشونت جلوگیری کند. در چنین وضعیتی کشورها ارجعیتی بالاتر از امنیت و قدرت ندارند. در نتیجه قدرت طلبی امری طبیعی در روابط بین الملل است و تأمین آن حتی با توسل به زور و جنگ نیز جایز است. با تأکید رئالیست ها بر وضعیتی شبیه به وضعیتی طبیعی در روابط بین الملل، اتکا بر سیاست قدرت بی اعتمادی و بی اعتقادی به ترتیبات نهادی برای همکاری بین المللی، عدم باور به امکان تغییر معنادار در روابط بین الملل، و تداوم جنگ در روابط میان دولت ها، در وضعیت آنارشی حاکم بر روابط بین الملل کلیه دولت ها باید در پی کسب قدرت باشند زیرا دولت ها تنها به وسیله قدرت می توانند از خود محافظت کرده و رفاه اتباع خود را ارتقا بخشند. به عبارت دیگر به خاطر محروم بودن نظام سیاسی بین المللی یا اجتماع دولت ها از وجود هرگونه مرجع مرکزی برای حل و فصل اختلافات و تخصیص منابع کمیاب، این به عهده یکایک اعضا است که برای کسب و حفظ هر آن چه می توانند دست یازند و برای حفظ خود در مقابل تهدیدات خارجی روی پای خود بایستند. «اعتقاد رئالیست به ناهماهنگی منافع در جهان، و تأکید آنان بر منازعه آمیز بودن روابط بین الملل، چشم انداز همکاری را در این دیدگاه ضعیف نموده است. در زمینه تفکری رئالیسم همکاری برای بهره مندی مشترک بسیار مشکل است (سیف زاده، ۱۳۸۳: ۲۴۲). زیرا اعتماد وجود ندارد افق های زمانی محدودند و دولت ها نسبت به نیت آینده یکدیگر نامطمئن هستند. از دید رئالیست ها، ترس از استثمار شدن توان وابستگی متقابل را به برانگیختن همکاری و شکل گیری هویت جمعی محدود می سازد. با افزایش وابستگی متقابل کنش گران در مقابل یکدیگر آسیب پذیرتر می شوند و در نتیجه دلیل عینی تری برای احساس عدم امنیت دارند. پس دو عامل عمده در چشم انداز رئالیست ها مانع همکاری می شود:

۱ - ملاحظات مربوط به دستاوردهای نسبی و نگرانی از فریب. در دنیای رئالیست ها کشورها نگران تعادل قوا هستند و نه تنها در مورد امکان همکاری در میان خود، بلکه از نحوه توزیع دستاوردهای ناشی از همکاری به منزله مهم ترین موضوع نیز نگران اند. در حالی که تمام کشورها میلند سود مطلق خود را به حداکثر